

Понятійно-термінологічний апарат з дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності

О. Г. Алексєєв *

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

Аналіз змісту норми та її тлумачення Конституційним Судом України дає підстави зробити висновок про невідповідність трудового законодавства вимогам Конституції України, необхідне узгодження профільних норм з Основним законом.

Мета роботи – аналіз сучасної проблеми термінологічних аспектів дисциплінарної відповідальності у фармацевтичній діяльності за чинним законодавством.

Матеріали та методи. Здійснили дослідження за допомогою порівняльно-правового, історичного методів, а також методів аналізу та синтезу.

Результати. Вивчали проблеми законодавства, що пов'язані з відсутністю особливого підходу до врегулювання відносин дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності. Встановили, що нині для фармацевтичних працівників встановлений режим загальної дисциплінарної відповідальності. Навели приклади регулювання дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності розвинених країн, що підтвердили: сучасний національний законодавчий підхід не відповідає міжнародній практиці побудови системи охорони здоров'я населення.

Висновки. Обґрунтували необхідність встановлення режиму спеціальної дисциплінарної відповідальності для фармацевтичних працівників, що має передбачати створення спеціального органу, що буде наділений повноваженнями з розгляду дисциплінарних проваджень та ухвалення рішення про накладення дисциплінарних стягнень, особливий порядок розгляду дисциплінарних проваджень, розширений перелік видів дисциплінарних стягнень.

Ключові слова: відповідальність фармацевтів, фармацевтичне право, дисциплінарний проступок, фармацевтичний працівник, трудова дисципліна.

Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. 2023. Т. 16, № 2(42). С. 181-185

Conceptual and terminological apparatus for disciplinary responsibility in pharmaceutical activity

O. H. Aleksieiev

The analysis of the content of the norm and its interpretation by the Constitutional Court of Ukraine leads to the conclusion that the labor legislation does not comply with the requirements of the Constitution of Ukraine, and the emphasis is placed on the need to harmonize the relevant norms with the Basic Law.

The aim of the work is to analyze the modern problem of terminological aspects of disciplinary responsibility in pharmaceutical activity according to the current legislation.

Materials and methods. The research was conducted using comparative legal, historical methods, methods of analysis and synthesis.

Results. Attention is paid to the problems of legislation related to the lack of a special approach to the regulation of disciplinary responsibility in pharmaceutical activity. It is noted that at the moment, a regime of general disciplinary responsibility has been established for pharmaceutical workers. Citing examples of the regulation of disciplinary responsibility in the pharmaceutical activity of developed countries, it is indicated that the modern national legislative approach does not correspond to the international practice of building a public health care system.

Conclusions. The establishment of a regime of special disciplinary responsibility for pharmaceutical workers is substantiated, which should include the creation of a special body that will be empowered to consider disciplinary proceedings and make a decision on the imposition of disciplinary sanctions, a special procedure for considering disciplinary proceedings, an expanded list of types of disciplinary sanctions.

Key words: responsibility of pharmacists, pharmacy legislation, disciplinary offense, pharmacists, employee discipline.

Current issues in pharmacy and medicine: science and practice, 2023. 16(2), 181-185

ARTICLE INFO

<http://pharmed.zsmu.edu.ua/article/view/277085>

UDC 349.22:331.108.6j:615.15-057.4

DOI: [10.14739/2409-2932.2023.2.277085](https://doi.org/10.14739/2409-2932.2023.2.277085)

Current issues in pharmacy and medicine: science and practice, 2023. 16(2), 181-185

Key words: responsibility of pharmacists, pharmacy legislation, disciplinary offense, pharmacists, employee discipline.

*E-mail: agagroup@ukr.net

Received: 11.04.2023 // Revised: 20.04.2023 // Accepted: 28.04.2023

Питання щодо теоретико-правових і нормативно-правових аспектів дисциплінарної відповідальності фармацевтичних працівників, а також щодо поняття фармацевтичної діяльності порушені в попередніх роботах [1].

Комплексний аналіз чинних законодавчих актів України, що регулюють суспільні відносини з охорони здоров'я, дав змогу зробити висновок: фармацевтична діяльність – одна з галузей у сфері охорони здоров'я, яка здійснюється шляхом провадження ліцензованої господарської діяльності суб'єктами господарювання та професійної діяльності негосподарюючими суб'єктами – фармацевтичними працівниками. На основі консолідації та аналізу різних підходів науковці виокремили основні ознаки дисциплінарної відповідальності, навели авторське визначення дисциплінарної відповідальності фармацевтичних працівників [1]. Так, по-перше, дисциплінарна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності; по-друге, для її застосування необхідна наявність трудових правовідносин «працівник – роботодавець»; по-третє, дисциплінарна відповідальність передбачає правовий обов'язок працівника зазнати певних обмежень; по-четверте, дисциплінарна відповідальність є групою чітко визначених у законодавстві дисциплінарних стягнень.

Щодо дисциплінарної відповідальності фармацевтичних працівників, то, на думку автора, її слід розуміти як окремий вид юридичної відповідальності, що полягає у застосуванні до фармацевтичних працівників, які скоїли дисциплінарний проступок, дисциплінарних стягнень. Дисциплінарний проступок у фармацевтичній сфері визначили як протиправне винне невиконання або неналежне виконання фармацевтичним працівником трудових обов'язків, покладених на нього законодавством про працю, нормами галузевого законодавства, колективним і трудовим договорами трудових обов'язків.

Проаналізувавши законодавчу та загальнотеоретичну базу дисциплінарної відповідальності фармацевтичних працівників, визначили окремі проблеми нормативно-правового регулювання відповідної сфери, що мають негативний вплив на загальне функціонування сфери фармацевтичної діяльності. Намагання внести необхідні зміни у чинне законодавство не мало успіху, тому надалі необхідна актуалізація цих питань.

Мета роботи

Аналіз сучасної проблеми термінологічних аспектів дисциплінарної відповідальності у фармацевтичній діяльності за чинним законодавством.

Матеріали і методи дослідження

Матеріал для дослідження – сучасна нормативно-правова база, що встановлює дисциплінарну відповідальність у фармацевтичному секторі галузі охорони здоров'я.

Протягом роботи використовували методи інформаційного пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення.

Результати

Питання дисциплінарної відповідальності працівників сфери охорони здоров'я вивчали такі українські вчені, як В. А. Андропова [2], С. В. Васильєв [3], А. В. Коваленко [4], А. А. Котвіцька [5] тощо. Порушену проблему вивчали і зарубіжні автори: Cathal T. Gallagher, Fatma Mukhtar, Toorpakiy Sarfaraz [6], Betty Chaar, Ling Yan, Xiaopei Zhao [7], Jack Simmons [8].

Фармацевтичні фахівці (асистенти фармацевтів або фармацевти) у відносинах з аптечною організацією (установою) є працівниками. Отже, на них поширюються норми трудового законодавства, що регламентують питання трудової дисципліни.

Згідно з конституційними положеннями, діяння, що є дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них визначаються тільки законами України [9]. У Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) наведено: положення пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України треба розуміти так, що ним безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. За цим положенням, тільки законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності, а також діяння, що є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями як підстави кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, а також відповідальність за такі діяння. Тому ці питання не можуть бути предметом регулювання підзаконними нормативно-правовими актами [10].

Отже, Конституцією України чітко визначено: діяння працівника, що є об'єктивною стороною дисциплінарного правопорушення, та відповідальність за нього може визначатись лише законом. Спроба врегулювання таких відносин за допомогою підзаконних актів є такою, що суперечить п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України.

Для реалізації відповідних конституційних положень у Кодексі законів про працю (далі – КЗпП) є Глава Х, яка встановлює норми, що належать до інституту трудової дисципліни в галузі трудового права. Згідно з положеннями ст. 147 цієї глави, за порушення трудової дисципліни до працівника може бути вжитий тільки один із заходів стягнення – догана чи звільнення [11].

Крім того, законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення, наприклад, відповідно до ст. 66 ЗУ «Про державну службу» або ст. 109 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» [12,13]. Це пов'язано з розрізненням загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності. На думку К. В. Коваленка, загальна дисциплінарна відповідальність – це зазнання особою, винною у порушенні

норм трудової дисципліни, негативних наслідків з боку уповноваженого суб'єкта, що виражається у дисциплінарних стягненнях, види та підстави застосування яких передбачено КЗпП. Визначення спеціальної дисциплінарної відповідальності передбачає, що особа, винна в порушенні норм трудової дисципліни, зазнає негативних наслідків з боку уповноваженого суб'єкта, як-от дисциплінарних стягнень, види та підстави застосування яких передбачено спеціальними нормативно-правовими актами (закони, статuti, положення). Спеціальна дисциплінарна відповідальність характеризується спеціальним суб'єктом дисциплінарного проступку, особливим характером дисциплінарного проступку, спеціальними видами дисциплінарних стягнень, особливим порядком накладення та оскарження дисциплінарного стягнення. Спеціальна дисциплінарна відповідальність працівників відрізняється від загальної дисциплінарної відповідальності ширшим змістом дисциплінарного проступку і суворішими санкціями [14].

Проаналізувавши норму ч. 2 ст. 147 КЗпП, зробили висновки, що цей нормативно-правовий акт передбачає можливість встановлення, крім догани та звільнення, інших дисциплінарних стягнень, які можуть бути впроваджені в трьох формах: Закон; Статут про дисципліну; Положення про дисципліну [6]. Законодавець у формулюванні цієї норми чітко розділив ці три форми. На практиці Статут і Положення про дисципліну затверджуються або у формі закону (Дисциплінарний статут Збройних Сил України, Дисциплінарний статут Національної поліції України, Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, Дисциплінарний статут служби цивільного захисту), або у формі Постанови Кабінету Міністрів України (Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств, Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту, Статуту про дисципліну працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб). Чинним законодавством не передбачено ні порядку видання актів такого виду, ні конкретного уповноваженого суб'єкта для ухвалення відповідних актів.

Наведені приклади підтверджують, що вони можуть затверджуватись і законом, і підзаконним нормативно-правовим актом. Втім, Конституція України закріплює виключність законодавчого встановлення діянь, що є дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальності за них. Тому така невідповідність положень КЗпП Конституції України може призвести до порушення прав фармацевтичних працівників у разі ухвалення відповідного Статуту або Положення у формі підзаконного нормативно-правового акта.

Вирішення цієї проблеми запропоновано у проєкті Трудового кодексу України за номером 2410 від 08.11.2019 року, де у ч. 2, 3 ст. 350 наведено: «Для окремих категорій працівників законами можуть встановлюватися інші види дисциплінарних стягнень. Не допускається застосування дисциплінарних стягнень, не передбачених цим Кодексом та законами» [15]. Можна погодитись з думкою Н. М. Хуторян, яка вважає: тільки

такий підхід дасть змогу забезпечити законність, обґрунтованість і об'єктивність при застосуванні заходів дисциплінарного стягнення [16]. Вважаємо, що така пропозиція у проєкті Трудового кодексу, по-перше, фактично вказує на недоліки чинної норми, по-друге, виходячи з цієї тези, є доречною, допоможе вирішити проблеми законодавчого врегулювання відповідних відносин.

Інша проблема національного законодавства щодо дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності полягає в відсутності особливого підходу до врегулювання цих відносин. Процедурні питання щодо порядку розгляду дисциплінарного провадження, суб'єкта накладення дисциплінарного стягнення, оскарження відповідного рішення у сфері фармацевтичної діяльності належить тільки до регулювання КЗпП. Тобто нині для фармацевтичних працівників встановлений режим загальної дисциплінарної відповідальності, що не відповідає міжнародній практиці побудови системи охорони здоров'я населення.

Багато країн надали саме регулятору у сфері фармацевтичної діяльності дисциплінарні повноваження щодо осіб, які отримали відповідний дозвіл. Такий орган, наділений дисциплінарними повноваженнями, як правило, орієнтований лише на фармацевтів і зазвичай може ухвалювати рішення про винесення офіційного попередження, офіційної догани, накладення штрафу, тимчасової чи постійної заборони на здійснення аптечної практики, як у Нідерландах. Додаткові санкції можуть містити неможливість для фармацевта претендувати на відшкодування вартості медичної продукції та послуг, наданих пацієнтам, як у Франції.

Рішення дисциплінарного комітету може бути оскаржене шляхом подання заяви регулятору, як у Великій Британії та Франції, та/або у відповідний національний суд, як у Великій Британії. У більшості країн рішення дисциплінарного комітету не потребує затвердження іншими органами влади. Разом з цим, у Монако встановлено найсуворіші санкції (зупинення або припинення дії ліцензії фармацевта), що потребують публікації розпорядження міністерства охорони здоров'я, враховуючи рекомендації дисциплінарного комітету. Регламент роботи дисциплінарного комітету (від початку процесу до ухвалення остаточного рішення) зазвичай викладено в нормативних актах (законах або підзаконних актах виконавчої гілки влади), як у Великій Британії, Ізраїлі, Нідерландах та Франції.

Склад дисциплінарного комітету в різних країнах різний, залежить від типу регулятора в галузі фармацевтичної діяльності. Його може очолювати професійний суддя, як в Ізраїлі чи Франції, щоб забезпечувати дотримання належних процесів вчинення правосуддя. У Нідерландах голова та заступники голови регіональних дисциплінарних комітетів призначаються довічно (до досягнення 70-річного віку), і це ті самі люди для всіх медичних професій.

У країнах склалася різна ситуація щодо доступності рішень дисциплінарного комітету. Так, вони можуть бути

доступні для ознайомлення (і надаватися) громадськості та/або іншим закордонним регуляторам тільки поки вони чинні (наприклад, протягом періоду, на який припинено дію ліцензії), або вони можуть бути доступні на постійній основі [17].

В Україні вже пропонували ідеї щодо створення спеціалізованого органу, що був би наділений повноваженнями щодо розгляду скарг на дії фармацевтичних працівників і притягнення їх до дисциплінарної відповідальності. Так, у проєкті Закону про самоврядування медичних професій в Україні 2445-д від 03.07.2020 р. [18], який не прийнято, і в перспективному нині проєкті Закону «Про самоврядування в сфері охорони здоров'я в Україні» від 05.11.2021 р. [19], що винесено на громадське обговорення, пропонується створити Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію Палати, яка наділена повноваженнями щодо розгляду скарг про порушення представником медичних професій Кодексу етики представників медичних професій Палати, рішень органів професійного самоврядування представників медичних професій, стандартів у сфері охорони здоров'я та ухвалення рішень щодо притягнення або не притягнення представника медичних професій до професійної дисциплінарної відповідальності. Вона створюється як постійно діючий колегіальний орган Палати, що є органом професійного самоврядування медичних професій.

У дослідженні С. Г. Убогова показано, що одним із позитивних аспектів цих законопроєктів є запровадження професійної дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарних проступків. Це може бути одним із механізмів сприяння забезпеченню дотримання фахівцями професійних стандартів і норм професійної етики [20]. Створення такого органу буде вирішальним кроком для поглиблення спеціалізації інституту дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності, зробіть процедуру розгляду дисциплінарного провадження щодо фармацевтичних працівників більш об'єктивною та неупередженою.

Ще один недолік загального режиму дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності – відсутність особливого підходу до визначення видів дисциплінарних стягнень. Згідно з нормами КЗпП, у роботодавця є змога застосувати до працівника лише один із видів стягнень – догану або звільнення. На думку автора, ухвалення спеціальних норм щодо дисциплінарної відповідальності у фармацевтичній сфері не може відбуватися без визначення розширеного переліку дисциплінарних стягнень. Це дасть змогу більш диференційовано підходити до кожного фармацевтичного працівника, накладати адекватне стягнення залежно від вчиненого ним дисциплінарного проступку.

У наведених проєктах законів пропонували встановити такі види дисциплінарних стягнень:

- 1) попередження;
- 2) тимчасове зупинення дії свідоцтва про право на здійснення діяльності в сфері охорони здоров'я на строк до шести місяців;

3) припинення дії свідоцтва про право на здійснення діяльності в сфері охорони здоров'я.

У разі накладення дисциплінарного стягнення на представника медичних професій також може бути покладено обов'язок взяти участь у додаткових заходах з безперервного професійного розвитку [19,20].

Отже, такий підхід є нагальним, відбиває специфіку сфери діяльності працівників медичних професій. Доцільним вважаємо додати до цього переліку такий вид дисциплінарних стягнень, як зауваження (для незначних дисциплінарних проступків фармацевтичних працівників).

Висновки

1. Встановлено невідповідність положень КЗпП нормам Конституції України щодо форми застосування спеціальної дисциплінарної відповідальності. Проаналізувавши норму ч. 2 ст. 147 КЗпП, зробили висновок, що цей нормативно-правовий акт передбачає можливість встановлення, крім догани та звільнення, інших дисциплінарних стягнень, які можуть бути впроваджені у трьох формах: Закон, Статут про дисципліну, Положення про дисципліну. Втім, Конституція України закріплює виключність законодавчого встановлення діянь, що є дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальності за них. Тому така невідповідність положень КЗпП Конституції України може призвести до порушення прав фармацевтичних працівників у разі ухвалення відповідного Статуту або Положення в формі підзаконного нормативно-правового акту. У цьому контексті наведено норму проєкту Трудового кодексу України за номером 2410 від 08.11.2019 р., що врегулює цю прогалину. Це свідчить про наявність недоліків чинної норми, тому норма є доречною, допоможе вирішити проблеми законодавчого врегулювання цих відносин.

2. Доведено, що проблема національного законодавства щодо дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності полягає в відсутності особливого підходу до врегулювання відповідних відносин. Нині для фармацевтичних фахівців встановлений режим загальної дисциплінарної відповідальності. Проаналізовано досвід розвинених країн, зробили висновок: чинний законодавчий підхід не відповідає міжнародній практиці побудови системи охорони здоров'я населення. Необхідне створення окремого органу, що розглядав би дисциплінарні провадження та ухвалював рішення про притягнення або не притягнення фармацевтичних фахівців до дисциплінарної відповідальності. Створення такого органу буде вирішальним кроком для поглиблення спеціалізації інституту дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній діяльності, зробіть процедуру розгляду дисциплінарного провадження щодо фармацевтичних працівників більш об'єктивною та неупередженою.

3. Ухвалення спеціальних норм щодо дисциплінарної відповідальності в фармацевтичній сфері не може відбуватися без встановлення розширеного переліку дисциплінарних стягнень. Це дасть змогу більш дифе-

ренційовано підходити до кожного фармацевтичного працівника, накладати адекватне стягнення залежно від вчиненого ним дисциплінарного проступку. Запропоновано встановлення таких видів дисциплінарних стягнень, як зауваження, попередження, тимчасове зупинення дії свідоцтва про право на здійснення діяльності у сфері охорони здоров'я на строк до шести місяців, припинення дії свідоцтва про право на здійснення діяльності у сфері охорони здоров'я.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні питання щодо вдосконалення понятійного апарату дисциплінарної відповідальності фармацевтичних працівників.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: author has no conflict of interest to declare.

Відомості про автора:

Алексеев О. Г., канд. фарм. наук, доцент, зав. каф. соціальної медицини, громадського здоров'я, медичного та фармацевтичного права, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна.

ORCID ID: 0000-0003-4947-4998

Information about author:

Aleksieiev O. H., PhD, Associate Professor, Head of the Department of Social Medicine, Public Health, Medical and Pharmaceutical Law, Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Ukraine.

References

- Aleksieiev, O. G. (2021). Dystsyplinarna vidpovidalnist farmatsevychnykh pratsivnykiv: zakonodavchyi ta teoretyko-pravovyi aspekty [Disciplinary liability of pharmaceutical workers: legislative and theoretical-legal aspects]. *Zdobutky klinichnoi i eksperymentalnoi medytsyny*, (2), 23-31. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.11603/1811-2471.2021.V.12.12199>
- Andronova, V. A. (2019). Dystsyplinarna vidpovidalnist medychnykh pratsivnykiv [Disciplinary penalty of medical workers]. *Aktualni problemy vitchyzniano yurysprudentsii*, (3), 64-67. [in Ukrainian].
- Vasyliiev, S. V. (2015). Osoblyvosti yurydychnoi vidpovidalnosti farmatsevychnykh pratsivnykiv v ukrainskykh huberniakh Rosiiskoi imperii u 2-ii polovini XIX, na pochatku XX st. [Features of the legal responsibility of pharmaceutical workers in the Ukrainian provinces of the Russian Empire in the second half of the nineteenth, early twentieth century]. *Pravo i suspilstvo*, (3), 18-22. [in Ukrainian].
- Kovalenko, A. V. (2014). Dystsyplinarna vidpovidalnist medychnoho pratsivnyka [Disciplinary responsibility for medical malpractice]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, (2), 87-95. [in Ukrainian].
- Kotvitska, A. A., & Surikova, I. O. (2017). Profesiina vidpovidalnist farmatsevychnykh pratsivnykiv v Ukraini [Professional responsibility of pharmaceutical workers in Ukraine]. *Science and Life*. Processing of articles the International scientific conference (pp. 11-15). Czech Republic, Karlovy Vary: Skleneny Mustek. [in Ukrainian].
- Gallagher, C. T., Mukhtar, F., Sarfaraz, T., & Chaar, B. (2019). Fit to practise? Processes for dealing with misconduct among pharmacists in Australia, Canada, the UK and US. *Research in social & administrative pharmacy* RSAP, 15(10), 1195-1203. <https://doi.org/10.1016/j.sapharm.2018.10.025>
- Yan, L., & Zhao, X. (2017). Comparative Study on the Licensed Pharmacist System in China and the USA. *China Pharmacy*, (12), 2281-2283.
- Simmons, J. (n.d.). Tort Law: Pharmacist Malpractice Liability. *Berman & Simmons*. <https://www.bermansimmons.com/law-articles/tort-law-pharmacist-malpractice-liability>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1996, June 28). *The Constitution of Ukraine (no. 254k/96-VR)*. Revision on January 1, 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?lang=en#Text>
- Constitutional Court of Ukraine. (2001, May 30). *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym zvernenniam vidkrytoho aktsioneroho tovarystva "Vseukrainskyi Aktsionernyi Bank" shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen punktu 22 chastyny pershoi statti 92 Konstytutsii Ukrainy, chastyn pershoi, tretioi statti 2, chastyny pershoi statti 38 Kodeksu Ukrainy pro administratyvnyi pravoporushennia (sprava no. 1-22/2001 pro vidpovidalnist yurydychnykh osib)* (no. 7-rp/2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/v007p710-01?lang=uk#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1971, December 10). *The Labor Code of Ukraine (no. 322-VIII)*. Revision on January 27, 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08?lang=en#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2015, December 10). Pro derzhavnu sluzhbu. *Law of Ukraine no. 889-VIII [About civil service (no. 889-VIII)]*. Revision on March 31, 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19?lang=en#Text>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2016, June 2). *On the Judiciary and the Status of Judges (no. 1402-VIII)*. Revision on December 23, 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19?lang=en#Text>
- Kovalenko, K. V. (2008). Zahalna ta spetsialna dystsyplinarna vidpovidalnist [General and special disciplinary responsibility]. *Forum prava*, (2), 231-236. [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2019, November 10). *Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy [Draft Labor Code of Ukraine (no. 2410)]* https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331
- Khutorian, N. M. (2014). Problemy pravovoho rehuliuвання dystsyplinarnoi vidpovidalnosti pratsivnyka v proekti trudovoho kodeksu Ukrainy [Problems of legal regulation of employee disciplinary liability in the draft Labor Code of Ukraine]. *Mizhdystsyplinarni humanitarni studii. Seriya: Pravnychi nauky*, 1, 51-58. [in Ukrainian].
- WHO (2020). *The legal and regulatory framework for community pharmacies in the WHO European Region*. CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2020, July 3). *Proekt Zakonu pro samovriaduvannya medychnykh profesii v Ukraini [Draft Law on Self-Government of Medical Professions in Ukraine (no. 2445-d)]*. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69359
- Proiekt Zakonu Ukrainy "Pro samovriaduvannya v sferi okhorony zdorovia v Ukraini" [Draft Law of Ukraine "On self-governance in the field of health care in Ukraine"]. *Apteka. online.ua*. <https://www.apteka.ua/article/616353>
- Ubohov S. H. (2020). Dumka farmatsevtva-vykladacha shchodo zakonoproiektu pro samovriaduvannya medychnykh profesii [Opinion of a pharmacist-teacher regarding the draft law on self-governance of medical professions]. *Apteka. online.ua*. <https://www.apteka.ua/article/569682>